

Evropski socijalni model

Socijalni dijalog

Temeljne socijalne vrijednosti EU

- Specifičnost evropskog socijalnog modela u svijetu;
 - Postizanje koncenzusa najvažnijih društvenih grupa u procesu donošenja političkih odluka;
 - Socijalni i politički aranžmani integrisanja rada u politiku;
 - Vladavina prava;
 - Visoki standardi u oblasti poštovanja ljudskih prava i sloboda;
 - Ekonomska i socijalna kohezija;
 - Solidarnost;
 - Kvalitet industrijskih odnosa;
 - Kompromis između ekonomskih dostignuća i solidarnosti.

 - Socijalni dijalog - stub Evropskog socijalnog modela
-

Socijalni dijalog i EU

- ❑ Socijalni dijalog je postao sastavni dio primarnog *acquis communautaire*-a sa JEA
 - ❑ Socijalni dijalog obuhvata **bipartitne i tripartitne konsultacije i pregovore** o socijalnim pitanjima u koje su uključeni poslodavci sindikati i vlade, bez obzira na kom nivou bili organizovani
 - ❑ Komisija obavezno i formalno konsultuje socijalne partnere po pitanju svake evropske socijalne inicijative.
 - ❑ Socijalni partneri mogu da samostalno pregovoraју i da zahtevaju da njihovi dogovori dobiju formu zakonodavnih tekstova.
 - ❑ „Socijalni dijalog je ključni instrument svake ekonomske i socijalne reforme. Socijalni dijalog je pokretač evropske socijalne politike.” – Vladimir Spidla
-

Definicija MOR-a

- “Svi oblici pregovaranja, konsultacija i razmjene informacija između predstavnika vlasti i socijalnih partnera ili između samih socijalnih partnera o pitanjima od zajedničkog interesa, vezanim uz ekonomsku i socijalnu politiku”.
-

Razvoj socijalnog dijaloga u EU

- **Period od 1945. do 1960. godine:**
 - glavni cilj je bio da se što brže izgrade i oporave ratom opustošene privrede.
- **Period od 1960. do 1974. godine:**
 - vrijeme privrednog buma i prosperiteta, isticanja brojnih zahtjeva sindikata, kao i spremnost poslodavaca da se na najveći broj zahtjeva pozitivno odgovori.
- **Period poslije 1975. godine:**
 - period ekonomske krize, kresanja budžeta i ograničavanja procesa kolektivnog pregovaranja. Sužavaju se i ograničavaju, ili ukidaju, neki od rezultata sindikalne borbe.
- **Period poslije 1989. godine:**
 - pad Berlinskog zida i otpočinjanje procesa tranzicije u zemljama istočne i centralne Evrope, uz izgradnju zakonodavnog okvira za strukture socijalnog dijaloga i tripartizma

Rimski ugovor

- ❑ Članovi 117 i 118 - saglasnost država članica o potrebi poboljšanja uslova života i rada radnika i njihovog ujednačavanja na nivou zajednice;
 - ❑ Obaveza Komisije da konsultuje socijalne partnere o nekim pitanjima zajedničke politike i fundamentalnih sloboda;
 - ❑ Evropski socijalni fond - osnovan 1960.godine.
 - ❑ JEA:
 - Ugovor o EZ je dopunjen je članovima 118a i 118b kojim je dat zadatak Komisiji da razvija i promoviše socijalni dijalog.
-

Ugovor iz Mاستrihta

- ❑ **Protokol o socijalnoj politici:**
 - ❑ Socijalni partneri dobili pravo na prethodne konsultacije i tzv. **okvirne pregovore;**
 - okvirni ugovor o materinskom odsustvu (1995), o radu sa skraćenim radnim vremenom (1996), o radu na određeno vrijeme (1997)... Do sada ukupno 11
 - ❑ Otvoren proces tzv. **sektorskog socijalnog dijaloga;**
 - 26 sektorskih socijalnih dijaloga na evropskom nivou
 - ❑ Amsterdam:
 - Socijalni protokol postao dio Ugovora (Čl. 136-139)
 - ❑ Nica – Povelja EU...
-

Lisabon

- *Glava X Socijalna politika*
- *Članovi 151 – 161*

- *Član 152*

- Unija priznaje i podstiče ulogu socijalnih partnera na svom nivou, vodeći računa o različitosti nacionalnih sistema. Unija pospješuje dijalog socijalnih partnera, poštujući njihovu autonomiju.
- Tripartitni socijalni samit o rastu i zapošljavanju doprinosi socijalnom dijalogu.

- *Član 154*

- Komisija ima zadatak da podstiče savjetovanje između socijalnih partnera na nivou Unije i preduzima sve mjere bitne za olakšavanje njihovog dijaloga, obezbjeđujući uravnoteženu podršku objema stranama.

- *Član 155*

- Ukoliko socijalni partneri to žele, njihov dijalog na nivou Unije može dovesti do uspostavljanja ugovornih odnosa, uključujući sporazume.
-

Ekonomsko socijalni savjeti

- ❑ Francuska od 1925 godine (230 članova);
 - ❑ Belgija 1948/1952. - Nacionalni savjet za rad;
 - ❑ Holandija 1950. - Ekonomski i socijalni savjet; P
 - ❑ Italija 1957. - Nacionalni savjet za ekonomiju i rad;
 - ❑ Velika Britanija 1962. - Nacionalni savjet za ekonomski razvoj;
 - ❑ Danska 1962. - Ekonomski savjet;
 - ❑ Luxemburg 1966. - Ekonomski i socijalni savjet;
 - ❑ Irska 1973. - Nacionalni ekonomski i socijalni savjet;
 - ❑ Portugalija 1984. - Parlamentarni savjet za socijalne konsultacije;
 - ❑ Španija - 1992, Malta - 1988, Turska - 1995.
-

Ključni EU propisi

- Utemeljeni na standardima ILO – Konvencije 98 i 135 i Preporuka broj 143.
 - EU - Prava radnika na informacije i konsultacije:
 - Direktiva 94/45 (inovirana je Direktivom 97/74) o Evropskim savjetima zaposlenih (*European Works Councils*), koja je stupila na snagu 1996. godine,
 - Direktiva o uključivanju zaposlenih u evropske kompanije (pravo na informacije, konsultacije i participaciju 2001/86, stupila na snagu 2004. godine i
 - Direktiva 2002/14 o minimalnim nacionalnim standardima za prava zaposlenih na informacije i konsultacije (kojom su ova prava utvđena i za kompanije sa 20 do 50 zaposlenih), stupila na snagu početkom 2005. godine.
-

Evropski savjeti zaposlenih

□ **Statut evropske kompanije...**

- Najmanje 1000 zaposlenih,
- Najmanje dvije ekspoziture u državama EU,
- U njima zaposleno najmanje po 150 radnika.
- 1.200 evropskih savjeta zaposlenih,
- 36 hiljada evropskih radnika ...

□ **Nacionalni socijalni paktovi...**

- zaštita od nezaposlenosti,
 - modernizacija poreske politike,
 - reforme socijalnog osiguranja,
 - redefinisavanja i modernizovanje socijalne države
-

Aktivnosti radničkih predstavnika

- Informisanje
 - Konsultovanje
 - Kolektivno pregovaranje
 - Saodlučivanje/participacija
 - Socijalni dijalog – socijalni konflikti
(štrajk - lok-aut)
-

Umreženost socijalnog dijaloga

- Pored socijalnog dijaloga u državama članicama, u samoj EU socijalni dijalog se odvija:
 - na nivou evropskih kompanija,
 - na sektorskom nivou,
 - na teritorijalnom tj. regionalnom nivou,
 - na ukupnom nivou Evropske unije
-

Evropski ekonomsko-socijalni komitet

- ❑ *European Economic and Social Committee*
 - ❑ Onovan je Ugovorima iz Rima 1958. godine, kao konsultativno tijelo, zaduženo za stručnu pomoć kod donošenja odluka na nivou EU oko socijalnih i ekonomskih pitanja
 - ❑ Promovisanje veće podrške za učešće organizacija civilnog društva u evropskom projektu
 - ❑ Kanališe komunikaciju između organizacija civilnog društva i EU institucija.
 - ❑ Postepeno se širi djelokrug pitanja u kojima je bitno mišljenje Komiteta, tako da on danas ima savjetodavnu ulogu već i u fazi izrade nacрта prijedloga propisa EU.
 - ❑ Komitet prosječno usvoji oko 150 različitih mišljenja godišnje (na zahtjev ili samostalno).
 - ❑ Mišljenja, preporuke i stavovi se upućuju Komisiji, Savjetu i Parlamentu i objavljuju u Službenom listu EU.
-

Evropski ekonomsko-socijalni komitet

- 102/222/344/350 predstavnika (imenuje ih Savjet na predlog nacionalnih vlade na period od četiri godine);
- Postojeći mandat ističe 2010. godine
- Čine ga tri strane: poslodavačka, strana radnika i predstavnici drugih interesnih grupa;
- Devet sekcija:
 - ekonomska, finansijska i monetarna pitanja;
 - spoljne odnose, trgovinu i razvoj;
 - socijalna, porodična, obrazovna i kulturna pitanja;
 - zaštitu okoline, javno zdravlje i zaštitu interesa potrošača;
 - poljoprivredu i ribarstvo;
 - regionalni razvoj;
 - industriju, zanatstvo, usluge; saobraćaj i veze;
 - energiju, nuklearna pitanja i
 - istraživanja.
- www.eesc.europa.eu

Socijalni partneri na nivou EU

- **ETUC** - Evropska konfederacija sindikata, osnovana 1973. godine, okuplja 82 nacionalne sindikalne konfederacije iz 36 zemlje i 12 Evropskih industrijskih federacija, sa ukupno oko 60 miliona članova;
- **Businessseurope**
 - **UNICE** - *Union of Industrialists and Employers Confederation of Europe* – Unija industrijalaca i poslodavaca u privatnom sektoru sa mnogo nezavisnih granskih poslodavačkih udruženja;
 - **CEEP** - *European Center for public enterprise of general economic interest* (okuplja javna preduzeća) i
 - **UEAPME** - *European Association of Craft, Small and Medium-sized Enterprise* (okuplja mala i srednja preduzeća).

Svjetski sindikalni pokret

- Međunarodne konfederacija sindikata – (*International Trade Unions Confederation – ITUC*)
 - Osnovana 2006 spajanjem ICFTU i WCL
 - PARC (*The Pan-European Regional Council*) uspostavljen radi okupljanja sindikata iz država Evrope van EU
-

Brojnost sindikalnog članstva

Država	članstvo sindikata u %	Pokrivenost u %
Švedska	86	89
Finska	78	95
Danska	76	69
Norveška	55	74
Belgija	53	90
Austrija	39	98
Italija	37	82
Velika Britanija	36	47
Nemačka	27	92
Portugalija	30	71
Holandija	24	81
Španija	17	78
Francuska	10	95
SAD	16	18

Smanjenje članstva u sindikatima

- Razlozi:
 - Smanjena potreba za radničkom solidarnošću
 - Manje učešće manuelnih radnika
 - Povećanje broja zaposlenih žena
 - Veće učešće neproizvodnih radnika
 - Globalizacija
 - Fleksibilizacija

 - Velika Britanija:
 - 1979 godine - 59% zaposlenih su bili članovi sindikata
 - 1985 godine - 50%
 - Danas - manje od 40%

 - Francuska:
 - Oko 10% zaposlenih su članovi sindikata
 - Švedska - 85%, Danska - 75%, Belgija - 53%
-

Reprezentativnost

Da bi socijalni partner na nivou EU bio reprezentativan treba ispuni sljedeće uslove:

- ❑ da u jednoj određenoj grani bude organizovan na evropskom nivou,
 - ❑ da se sastoji od takvih nacionalnih organizacija, koje su priznate na domaćem nivou i raspolazu odgovornim (intelektualnim i materijalnim) kapacitetom za pregovaranje,
 - ❑ da reprezentuje u datoj grani većinu zemalja članica Evropske unije i
 - ❑ da posjeduje adekvatnu strukturu za učešće u socijalnom dijalogu.
-

Socijalni dijalog na nivou EU

- ❑ Komisija je obavezna da konsultuje socijalne partnere pri izradi novih pravila i politika EU;
 - ❑ Socijalni partneri mogu pregovarati o standardima na nivou čitave EU;
 - ❑ Takvi standardi mogu se implementirati kroz pravne akte Savjeta i/ili kroz kolektivne ugovore na nacionalnom nivou;
 - ❑ Socijalni partneri mogu pregovarati o «dobrovoljnim» sporazumima, nezavisno od bilo kakvog konsultativnog predloga Komisije.
-

Deklaracija iz Laekena

- Bipartizam – Tripartizam - Socijalna koncertacija
 - Vanparlamentarna politička praksa pregovora između predstavnika organizovanih interesa kapitala i rada o pitanjima socijalne i ekonomske politike, koja je organizovana od strane države
 - Socijalna agenda i Lisabonska strategija
 - Socijalni dijalog je od početnih konsultacija razvijen do modela socijalnog upravljanja i tako postaje dio sveobuhvatnog društvenog dijaloga koji uključuje različite subjekte civilnog društva
-

Ciljevi evropskog socijalnog dijaloga

- Koordinacija kolektivnog pregovaranja na nacionalnom i granskom nivou;
 - međuzavisnost u okviru euro zone...
- Pregovori o trans-nacionalnim i nad-nacionalnim pravima radi uspostavljanja zajedničkih osnova;
 - harmonizacija od dna ka vrhu...
- Granski i teritorijalni pregovori o posljedicama ekonomske i monetarne integracije;
 - iskorišćavanje tih potencijala za stvaranje novih radnih mjesta i unapređenje racionalizacije rada...
- **Doprinos konkurentnosti evropske ekonomije u uslovima globalizacije**

Izazovi globalizacije

- **Odgovor EU:** Traganje za održivim modelom socijalnog razvoja
 - Lisabonska Agenda /slabo
 - Održiva radna mjesta – doživotno učenje
 - Fleksibilizacija tržišta rada
 - Fleksigurnost
 - Nacionalni socijalni paktovi
 - Društvena odgovornost evropskih kompanija
 - **Uputstva za zemlje u tranziciji:** neoliberalizam
 - Deregulacija
 - Liberalizacija
 - Privatizacija
 - Evropski socijalni model košta
 - Stara Evropa – Nova Evropa
 - Socijalna tržišna privreda – liberalna tržišna privreda
 - Trojanski konj ...
-

Zapadna Evropa

- ❑ Autonomno djelovanje socijalnih partnera postepeno prenošeno u zakonske okvire.
 - ❑ Sami socijalni partneri su se izborili za postojeći nivo socijalnog dijaloga.
 - ❑ Aktivnim djelovanjem socijalnih partnera, socijalni dijalog je ugrađivan u ekonomski, socijalni i politički život ovih država, a potom postajao institucionalizovan i legalizovan.
-

Zemlje tranzicije

- ❑ Prokušaj da se stvaranjem institucionalnih pretpostavki za socijalni dijalog obezbijedi i njegov stvarni život.
- ❑ Fasadna demokratija;
- ❑ Nelegitimnost socijalnih partnera;
- ❑ Institucije osnivane sa ciljem da doprinesu socijademokratizovanju novih odnosa između svijeta rada i svijeta kapitala zapravo su doprinosile neoliberalnim rješenjima.
- ❑ Lakše je ispuniti formalne kriterijume zakonodavstva EU u oblasti radnog i socijalnog zakonodavstva, nego one suštinske vezane za siromaštvo, visok nivo nezaposlenosti i nedovoljne kapacitete socijalnih partnera da efektivno djeluju u sistemu i doprinose građenju socijalne kohezije.

Socijalni dijalog u Crnoj Gori

- ❑ **Kolektivni ugovori**
 - ❑ Ključni oslonac socijalnog dijaloga
 - ❑ Oktroisani sistem – uveden odozgo na dole
 - ❑ Prvo Opšti KU, pa onda posebni i pojedinačni KU
 - ❑ Produženo važenje kolektivnih ugovora
 - ❑ Sindikati: smatraju da se time realizuje načelo radničke solidarnosti i da se motivišu zaposleni da se učlane u onaj sindikat koji im je kroz kolektivni ugovor obezbijedio određene pogodnosti.
 - ❑ Poslodavci: kolektivni ugovori su isključivo stvar volje i interesa dvije strane sindikata i poslodavaca (u konkretnom preduzeću) koje ga zaključuje
 - ❑ Stalna dilema: jedan ili dva OKU
-

Socijalni partneri u CG

□ SSCG:

- nasljednik starog, glomazan, transformisan, sveobuhvatan, monolitan u organizacionom smislu, apolitičan upravo zbog toga, bez alternativnih pokreta sve do 2007.

□ Nova organizacija

- Unija slobodnih sindikata CG

□ UPCG:

- mlada organizacija, podrška ILO, postepeno jača...
-

Ekonomski i socijalni savjet CG

- Odluka Vlade - 1. februara 2001. godine
- Konstitutivna sjednica Savjeta - februara 2002. godine
- 38 članova:
 - 7 predstavnika zaposlenih, koje imenuje Savez samostalnih sindikata Crne Gore,
 - 7 predstavnika privrede, koje imenuje Unija poslodavaca Crne Gore,
 - 7 uglednih stručnjaka i javnih ličnosti, koje imenuje Vlada RCG,
 - 3 predstavnika poljoprivrede i turizma koje imenuju njihove asocijacije,
 - 4 predstavnika fondova imenovanih od strane Fonda PIO, Fonda za razvoj, Fonda za zdravstvo i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore,
 - Jedan predstavnik banaka, koga imenuje Udruženje banaka,
 - 5 predstavnika rada, obrazovanja i zdravstva, koje imenuju Ministarstvo rada, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvete i Univerzitet Crne Gore,
 - 3 predstavnika nevladinih organizacija (imenuju ih same nevladine organizacije) i
 - jedan predstavnik dijaspore, koga imenuje Ministarstvo inostranih poslova.
- Sredstva – samo za održavanje sastanaka (2-3 godišnje) i za volonterske dodatke
- Mandat istekao početkom 2006. godine, a tek 16. aprila 2007. godine održana konstitutivna sjednica novog sastava Savjeta.

Problemi

- ❑ Suštinski problemi legitimiteta i reprezentativnosti socijalnih partnera;
 - ❑ 2004. godine zaključkom ministarstva i izmjenama Zakona o radu dat je status reprezentativne organizacije Uniji poslodavaca, a Privredna komora isključena iz socijalnog dijaloga. MBA je van igre.
 - ❑ Funkcionisao tek kao okrugli sto.
 - ❑ Na lokalnom nivou – 21 savjet na papiru.
-

Uloga države

- ❑ A) Suverena vlast koja donosi radno zakonodavstvo, uspostavlja osnovna pravila igre, zakonodavni ambijent i društveno okruženje za uspostavljanje i razvoj socijalnog dijaloga.
 - ❑ B) Vlada kao reprezent države, zajedno sa sindikatima i poslodavcima učestvuje u socijalnom dijalogu kao partner u diskusiji koja se razvija u ekonomskim i socijalnim savjetima.
 - ❑ C) Vlada je poslodavac koji pregovara sa sindikatima u javnom sektoru i zaključuje kolektivni ugovor.
 - ❑ **Demokratski potencijal socijalnog dijaloga** - kroz njegov razvoj dio društvene moći vlade seli se u institucionalizavano civilno društvo.
-

EU Progress Report 2007

- „Međutim, problem bipartitnog socijalnog dijaloga ostaje neriješen. Potrebno je uložiti napore kako bi se obezbijedilo aktivno uključenje udruženja poslodavaca u mehanizme socijalnog dijaloga, uzimajući u obzir da je do decembra 2004. godine Privredna komora imala ulogu organizacije poslodavaca. Uprkos činjenici je da Ekonomsko-socijalni savjet proučio brojne zakone tokom četvorogodišnjeg perioda, i Unija poslodavaca Crne Gore i Savez sindikata Crne Gore se slažu da Savjet još uvijek ne funkcioniše kako treba usljed nedostatka finansijskih sredstava (s obzirom da je osnovan Vladinom odlukom, bez sopstvenog budžeta), problema zastupljenosti poslodavaca i pre-zastupljenosti državnih organa. U budućnosti je potrebno razmotriti pitanja zastupljenosti socijalnih partnera i učešća ostatka civilnog društva.”[\[1\]](#)
 - [\[1\]](#) Evropska komisija: **Izvještaj o napretku Crna Gora, 2007. godina**, {COM(2007) 663} Brisel, 6.11.2007
-

Novi Zakon o socijalnom savjetu

- Usvojen 18. decembra 2007. godine
 - "radi uspostavljanja i razvoja socijalnog dijaloga o pitanjima od značaja za ostvarivanje ekonomskog i socijalnog položaja zaposlenih i poslodavaca i uslova njihovog života i rada, razvoja kulture dijaloga, podsticanja na mirno rješavanje individualnih i kolektivnih radnih sporova i drugih pitanja koja proizilaze iz međunarodnih dokumenata a odnose se na ekonomski i socijalni položaj zaposlenih i poslodavaca."
-

Zadaci Socijalnog savjeta

- Razmatra i zauzima stavove o pitanjima:
 - razvoja i unaprjeđivanja kolektivnog pregovaranja,
 - uticaja ekonomske politike i mjera za njeno sprovođenje na socijalni razvoj i stabilnost politike zapošljavanja, zarada i cijena;
 - konkurencije i produktivnosti;
 - privatizacije i drugih pitanja strukturnog prilagođavanja;
 - zaštite radne i životne sredine, obrazovanja i profesionalne obuke;
 - zdravstvene i socijalne zaštite i sigurnosti;
 - demografska kretanja i
 - druga pitanja značajna za ostvarivanje i unapređivanje ekonomske i socijalne politike.

Novo ime – stari (i novi) problemi

- ❑ Samo Socijalni savjet,
 - ❑ Tripartitno tijelo – bez civilnog društva,
 - ❑ Čine ga predstavnici “ovlašćenih” organizacija sindikata i poslodavaca,
 - ❑ Bez stručne službe,
 - ❑ Bez pravila za lokalne savjete,
 - ❑ Mandat – 4 godine, uz naknadu.
-

Ocjene

- ❑ U Crnoj Gori još ne postoji dovoljna svijest javnosti o koristima i značaju socijalnog dijaloga;
 - ❑ Debalans moći: relativno slabi sindikati i još slabija udruženja poslodavaca, sa prenaplašeno snažnom ulogom države;
 - ❑ Kopiranje evropskih modela u drugačijim uslovima i sa drugačijim učesnicima;
 - ❑ Prazna institucija – fasadna demokratija.
 - ❑ Socijalni dijalog u Crnoj Gori se pojednostavljuje - svodi se na makro nivo, pa se onda, dodatno, u okviru njega ograničava na tripartizam.
 - ❑ Socijalni dijalog treba da promoviše i štiti produktivnu zaposlenost, a ne samo postojeća radna mesta.
 - ❑ Ima li uslova za socijalni pakt?
-

Potrebe za socijalnim dijalogom

- ❑ Fleksibilizacija tržišta rada
 - ❑ Cjeloživotno obrazovanje i aktivne mjere na tržištu rada
 - ❑ Država – posebno važna uloga
 - ❑ Kapaciteti socijalnih partnera?
 - ❑ Lokalni nivo kapaciteti svih partnera?
 - ❑ Uloga organizovanog civilnog društva
 - Socijalna koncertacija - Laeken
-

Šta zaključiti?

- ❑ Nije moguće nekritičko mehaničko kopiranje mehanizama socijalnog dijaloga sa Zapada;
 - ❑ Forma slična, ali suština različita;
 - ❑ Preduslovi su adekvatno društveno okruženje i kapaciteti legitimnih (reprezentativnih) socijalnih partnera;
 - ❑ Slabi socijalni partneri nijesu u stanju da preuzmu **odgovornost** za vođenje odgovarajuće tripartitno usaglašene politike.
-

Društveni uslovi za razvoj SD

- ❑ Nedovoljna svijest javnosti
 - ❑ Bez dovoljne bipartitne osnove
 - ❑ Debalans snaga aktera socijalnog dijaloga
 - ❑ Kapaciteti socijalnih partnera;
 - ❑ Nivo dostignutih političkih, ekonomskih i socijalnih reformi;
 - ❑ Razvijena kultura (socijalnog) dijaloga;
 - ❑ Pojednostavljanje i sužavanje
 - Svodi se na nacionalni nivo i na tripartizam
 - ❑ Specifična uloga države
 - ❑ Fleksibilizacija tržišta rada
 - ❑ Cjeloživotno obrazovanje i aktivne mjere na tržištu rada
 - ❑ Na lokalnom nivou – preduslov decentralizacija
 - ❑ Nastavak tranzicije i evropskih integracija
 - Socijalni dogovor (ali kakav)
 - Nova filozofija odnosa na tržištu rada
 - Zapošljivost – zaposlenosti
 - Zaštita, i/ili razvoj
-

Rezultati: skromni, ali važni

- Učešće u stvaranju institucionalnih pretpostavki novih industrijskih odnosa, kao i u otklanjanju prepreka na putu izgradnje radnih odnosa u uslovima tržišne privrede;
- Postizanje i održavanje stabilnosti i društvene kohezije;
- Doprinos ubrzanju procesa harmonizacije radnog i socijalnog zakonodavstva sa međunarodnim i evropskim standardima;
- Učešće u široj elaboraciji i sprovođenju reformskih mjera vlade (prije svega na području politike zarada, socijalne zaštite, zapošljavanja);
- Doprinos razrješavanju kolektivnih radnih sporova.

Tripartizam je istovremeno i "proizvod" i mobilizator političke i ekonomske tranzicije

Kvalitet socijalnog dijaloga ukazuje na opšti nivo dostignutih ukupnih političkih, ekonomskih i socijalnih reformi.